העירה
קיימות במרחב הציבורי

עקרונות עבודה ודרכי פעולה

2024

להלן העירוני, ערד | תכנון: סטודיו OA | צילום: מור ולדמן

העירה
קיימות במרחב הציבורי.

עקרונות עבודה
ודרכי פעולה

2024

"יער האקלים", קריית ביאליק | צילום: סורה וילהמסון

תודה לכל שותפינו ושותפותינו
המאפשרים לפתח, להצמיח
ולקדם ערים טובות יותר לכולנו.

תודה מיוחדת לקרן ברכה על תרומתה
הנדיבה לאורך שנות פעילותה של העירה

BERACHA

מידול מתודולוגיה וכתיבת המסמך: **קרן שוץ**
עיצוב: **יריב יוחאי**

העירה 2024

מרכז הצעירים, נהריה | צילום: סורה וילהמסון

דבר היו"ר | ד"ר טלי יריב משעל

היוזמה להקמת תוכנית (ולימים – ארגון) **העירה** לפני כחמש שנים על ידי קרן ברכה היתה תוצר של שנים של פעילות במרחבים החברתיים והסביבתיים בישראל בהם למדנו , תוך כדי התנסות ועשייה, על האתגרים הסביבתיים של ישראל ועל ההזדמנויות שיאפשרו צמיחה ותיקון חברתי וסביבתי בר קיימא. למדנו, שהמרחב העירוני הוא מרחב קהילתי חשוב מאין כמותו. הרוב המוחלט של האזרחים והאזרחיות בישראל חיים בעיר: המרחבים הציבוריים הם לב ליבם של הקיום הקהילתי, החברתי, הכלכלי והתרבותי שלהם. בעוד שה"אגורה" היוונית היתה מרחב אחד שבו התנהלה כיכר השוק ואסיפות העם, ה"אגורה" העירונית המודרנית מפוזרת בכל רחבי העיר. כיכר השוק והחיים הכלכליים מתנהלים ברחובות העיר השוקקים ובשווקים העירוניים; "אסיפות העם" מתנהלות בבוקר בגנים הציבוריים או סביב הספסל המוצל שליד בית הקפה שבו נפגשים פרנסי העיר וותיקיה; הן מתנהלות אחר הצהריים בגני המשחק שבהם נפגשות משפחות צעירות עם ילדיהן; ובערב במקומות הבילוי הפתוחים בהם מתכנסים צעירי העיר אחרי יום עבודה. אלו המרחבים בהם מתנהלות השיחות, בהם מתקבלות החלטות (אישיות, ציבוריות, כלכליות וחברתיות), בהם גדלים ומתפתחים הילדים. האינטראקציות החברתיות הללו הן שמצמיחות שפה, מייצרות שייכות ומאפשרות צמיחה של קהילה.

המרחבים העירוניים השוקקים הללו הם ההזדמנות שלנו לתמוך בהקמתה של חברה מגוונת, מעניינת, מעורבת וסולידרית – כפי שהיינו רוצים לראות במדינה מתוקנת. ויחד עם זאת הם גם מדגימים לנו באופן הבהיר והברור ביותר את האתגרים שניצבים בפנינו בקידום של חברה שכזו.

הדוגמאות לאתגרים הללו הן רבות: פקקי תנועה ותחבורה ציבורית שלעתים קרובות איננה מטיבה את אפשרויות הניידות והנגישות של המרחב העירוני, מרחבים ציבוריים שאינם מוצלים ולא מאפשרים שהייה נוחה במרחבי טבע עירוני, מרכזי מסחר אשר מרוחקים ממכרזי האוכלוסיה, מוסדות חינוך ותרבות שאינם מעורים דיים בחיי הקהילה, ועוד ועוד דוגמאות.

העירה קמה כדי להעיר את העיר: לקדם מרחבים עירוניים שיאפשרו קיום חברתי, כלכלי ותרבותי מיטבי אשר מביא לידי ביטוי את המגוון האנושי של הסביבה העירונית, מקדם את הפעילות הכלכלית המקומית ומצמיח שפה ועשייה תרבותית עשירה.

העובדה שהארגון פועל כעמותה ללא מטרות רווח וללא שיוך מקומי אלא כארגון אשר מקדם רעיון רחב במרחבים עירוניים שונים מאפשר לנו לקדם שותפויות מגוונות עם המגזר הציבורי (עירייה, ממשלה ומוסדות ציבור), הכלכלי והחברתי. זו שותפות שהיא לעתים קרובות מאתגרת כיוון שהיא שוברת מוסכמות של שליטה וכוח. ויחד עם זאת יש בה פוטנציאל עצום לשינוי ולעשייה מגוונת ועשירה שיש לה "בעלים" רבים אשר רוצים בהצלחתה. השילוב של מקצועיות, שותפות, רוחב לב ושאפתנות - הם שמביאים בסופו של דבר לאפשרות ליצור שינוי בר קיימא במרחב העירוני, כזה שייטיב עם העיר ועם תושביה.

חמש השנים הראשונות לפעולה של **העירה** לימדו אותנו ששינוי כזה איננו קל, אך הוא בוודאי אפשרי. המודל אשר נבנה בשנים אלו ומובא כאן מהווה בסיס לעבודה, ואנו תקווה שהוא יאפשר הרחבה והעמקה של פעולת הארגון עם שותפים רבים.

מנהלת **העירה** | לירון דן

הערים בישראל גדלות ומצטופפות ואיתן גובר הצורך במרחב ציבורי איכותי. המרחב הציבורי הוא המעצב את איכות החיים שלנו ושל הילדים שלנו, הוא שתומך בבני הגיל השלישי, הוא שמאפשר לנו להרגיש שייכות ולהיות חלק. לצד זה, המרחב הציבורי הוא ה-הזדמנות להתמודד עם שינוי האקלים שמבשרים הצפות, גלי חום ואתגרים שונים שעתידים להפתיע. **העירה** הוקמה לטובת קידום מרחבים ציבוריים ברי קיימא בערים בישראל. **העירה** פועלת מזה כחמש שנים. השנים הראשונות אופיינו בתהליך פיתוח שכלל הרבה ניסוי וטעיה. שלב זה איפשר לנו לחדד מהו הביטוי המעשי של קיימות עירונית במרחבים ציבוריים כפי ש**העירה** רואה זאת. בשנים אלו צברנו מקרי מבחן רבים בערים בהן פעלנו. חלק מן המקרים היו טובים ואומצו וחלק מן המקרים היו טעויות מהן למדנו, דייקנו והתפתחנו.

פיתוח מרחבים ציבוריים בערים היא משימה מאתגרת במיוחד נוכח עומס התשתיות ומחזיקי העניין הרבים. עם מורכבות זאת, **העירה** פיתחה גישת עבודה המאפשרת לגבש חזון בר קיימא משותף שממנו ניתן לפתח מרחבים ציבוריים מותאמי אקלים המהווים בסיס איתן לפיתוח קהילות.
בשנה האחרונה, פעלנו כדי למדל את הידע והפרקטיקה שנצברה ב**העירה** וזאת לטובת בהירות רעיונית פנים ארגונית, תקשורת מיטבית מול השותפים שלנו ולהשראה עבור גורמים רבים המבקשים לקדם מרחבים ציבוריים טובים יותר בערי ישראל.
זוהי הזדמנות להודות לכל שותפינו הרבים לאורך הדרך ולקרן ברכה על תמיכתה בליבת הארגון בכל שנות הפעילות של **העירה**. בתקווה כי מסמך זה ישפיע ויתמוך באנשים הפועלים לקידום נושא חשוב זה.

לירון דן מעצבת מוצר בהכשרתה ובעלת תואר שני בלימודי סביבה רב תחומיים בבית הספר פורטר שבאוניברסיטת תל אביב. במסגרת פעילותה המקצועית חקרה את נושא החומרים והטכנולוגיות בספריית החומרים שבמוזיאון העיצוב בחולון, הקימה עסק עצמאי "Materyus" לייעוץ חומרים וטכנולוגיות בני קיימא עבור תעשיית המוצרים והבנייה. לירון היתה שותפה לצוות וניהלה את ההקמה בישראל של בית מאופס האנרגיה של הנבחרת הישראלית בתחרות ה"סולאר דקתלון" העולמית.
במסגרת עבודתה במועצה הישראלית לבנייה ירוקה, הקימה וניהלה את אתר הקטלוג לבנייה ירוקה, ניהלה את פיתוח כלי המדידה 'שכונה 360' לתכנון ולפיתוח שכונות בנות קיימא וכן ניהלה את היישום של כלי המדידה 'מראה מקום' לעידוד הליכה בעיר.
לירון מביאה ניסיון ארוך שנים בפיתוח בר קיימא ובתכלול שותפויות רחבות ורב מגזריות.

מה החיבור האישי שלך ל**העירה**?

מרבית חיי חייתי בערים גדולות. כילדה, העיר הצטיירה לי כגדולה, אפורה ולעיתים אף מאיימת. לאור חיי הקהילה במרחב טבעי אותם אני סופגת בעשור האחרון, יש לי חלום לשוב לעיר המשלבת טבע והמאפשרת תשתית קהילתית מיטבית לגדול בה.

שיתוף ציבור ילדים בתהליך התכנון | צילומים: הילה לוטן

אודות צוות **העירה**

ליאת ארבל

מגיעה מרקע של בניית אסטרטגיה לארגונים עסקיים ורשויות מקומיות.
פמיניסטית, הומניסטית, אקטיביסטית. הקימה ופעילה בארגונים לשינוי חברתי כבר עשרות שנים.
מאמינה בראיה רב תחומית ככלי לשיפור איכות החיים של תושבים.
בנוסף לעבודה ב**העירה** עובדת כראש תחום קיימות עירונית בארגון The Natural Step ישראל.
בעלת תואר ראשון במנהל עסקים ותואר שני במדיניות ציבורית.
לשעבר, חברת מועצת העיר קריית אונו בשנים 2008-2024 ועמדה בראש תנועת 'המקומיים' בקריית אונו.

מה החיבור האישי שלך ל**העירה**?

העיר היא המקום שמשפיע על איכות החיים שלנו בצורה הרחבה ביותר ולכן אני שמחה ש**העירה** מאפשרת לי להביא לידי ביטוי את הידע הרב תחומי והניסיון הפוליטי שלי לטובת המרחבים העירוניים בהם אנו פועלות.

עינת ארוך

עינת ארוך, מגיעה מרקע של יזמות חברתית ופיתוח מנהיגות.
בתפקידה כראשת תחום בג'וינט ישראל פיתחה תוכניות בתחום היזמות, ולאחר מכן היתה שותפה להקמת "מפרש" עמותה העוסקת ביזמות חינוכית וניהלה את תוכנית העמיתים שלו.
בשנים האחרונות מלווה ארגונים חברתיים בתהליכי שינוי בתפיסת המנהיגות האופקית.
תפיסת המנהיגות האופקית מציעה מתודולוגיה המאפשרת לאנשים רבים בתוך הארגון לקחת חלק בעיצוב השינוי ובהובלתו.
עינת משתייכת ל IMO, ארגון בינלאומי בו חברים יועצים מ10 מדינות, ארגון הממשיך ומפתח את תפיסת המנהיגות האופקית בעולם.
כיום עובדת גם במרכז סגול למח ותודעה, אוניברסיטת רייכמן במסגרתו מנחה קורסי מנהיגות למנהלים, מנחת מיינדפולנס וקרמיקאית.
בעלת תואר ראשון בעיצוב תעשייתי ותואר שני במנהל עסקים.

מה החיבור האישי שלך ל**העירה**?

העירה בשבילי זה חיבורים. קודם כל בין החיים הפרטיים לעבודה. אני מתגוררת בעיר ולכן הנושאים שאנו עוסקות בהם רלוונטיים לחיי. אח"כ חיבור בין תחומים שונים של עשייה, חיבור בין מה שהיה למה שיהיה ולבסוף, והכי חשוב, חיבור של התושבים בעיר אחד לשנייה, למקבלי ההחלטות ולעיר שבה הם גרים.

אדר׳ הילה לוטן

מנהלת שותפה ב"פאבליקה" - משרד ייעוץ המתמחה בניהול אסטרטגיה עירונית ותכנון עבור רשויות מקומיות, משרדי ממשלה וקרנות פילנתרופיות, בדגש מרחבי וחברתי. מייסדת ועורכת המגזין המקוון "שפת רחוב" העוסק בעירוניות, וכן מרצה בתואר השני בחוג לגיאוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים, בקורס יישומי העוסק במרחב ציבורי רב-גילאי.

הילה היא בעלת ניסיון עשיר בניהול אסטרטגי ותכנון מרחבי הן בפרקטיקה ברשויות המקומיות כמנהלת מחלקת תכנון ארוך טווח בעיריית חולון ובעבודה שוטפת מול מגוון רשויות, הן בזירה היזמית, כאדריכלית בצוות הקמה של מחלקת קיימות בחברת הנדל"ן - שיכון ובינוי ובמשרדי אדריכלים, והן באקדמיה.

הילה סיימה תואר ראשון באדריכלות בבצלאל, ובעלת תואר שני בתכנון מהחוג לגיאוגרפיה באוניברסיטת תל אביב ומ'דור המייסדים' בצוות החוקרים של המעבדה לעיצוב עירוני (LCUD).

מה החיבור האישי שלך ל**העירה**?

בשבילי **העירה** היא שילוב מנצח של כל האהבות המקצועיות שלי: עבודת צוות עשירה ומהנה, שיתופי פעולה אסטרטגיים ועמוקים, קידום מרחב ציבורי שוקק ושמח, חיבור עומק בין רשויות לתושביהן ובין התושבים לעירם, שילוב תשתיות טבעיות והוספת עצים לערים.

ועד מנהל **העירה**

ד"ר טלי יריב משעל
איתי צחר
אדר׳ מירב בטט
חגית כהן פוקס
מיה הלוי
נעה יובל מעוז
גליה אורייה צוקרמן
נועה אשר ברקלי

הערכה ומדידה: ענבל לינצ'בסקי
ניהול סושיאל: קרן להמן
עיצוב גרפי: ירדן טל

מרחב ציבורי, קריית ביאליק | צילום: עדי סגל

שותפינו בערים

עיריית נהריה

רונן מרלי ראש העיריה **טל אלמוג** עוזר ראש העיר **דודו אלחיאני** מנכ"ל העירייה **רוני לוי** מנהל מח' תכנון **אילן וקנין** ראש מינהל חינוך וקהילה **דנה ויינשטין** מנהלת מרכז צעירים, לשעבר **משה בן שושן** מנהל מחלקת שפע, לשעבר **מאור תורג'מן** מנהל מנהלת התחדשות עירונית **מאיה פרת** אוצרת-יוצרת, פעילה חברתית וחברה מייסדת בתנועת תרבות. מייסדת שותפה ואוצרת של ימה – גלריה, מרכז לאמנות ותרבות במרחב הציבורי. **סתיו אבן זהב** אוצרת-יוצרת, פעילה חברתית וחברה מייסדת בתנועת תרבות. מייסדת שותפה ואוצרת של ימה – גלריה, מרכז לאמנות ותרבות במרחב הציבורי. **חן הרוש** בודקת היתרים ומידענית מח' תכנון **שני חזן** מנהלת מרכז הצעירים **לימור בן חיים** מנהלת מחלקת תרבות **רותי נחום** עוזרת מנהל אגף חינוך ותקציבאית "הכל יכולה" **אופיר בר** מרכז הצעירים, לשעבר **נעם הלוי** עוזרת מנכ"ל צוערת, לשעבר **טל חמי** אדריכל העיר **טלי רחמיאן** בודקת תוכניות תב"ע **קרן אטיאס** יועצת ראש העיר **רוני פלד** מדריך טיולים **רות נעמי חזן** מנהלת פסג"ה **ליאת בודנשטיין** סגנית מנהלת פסג"ה נהריה **ליאת צור** תכנית מקומי **אוראל אלוני** קידום עסקים צוער, לשעבר

עיריית קריית ביאליק

אלי דוקורסקי ראש העיריה **טלי סוקניק** מנהלת אגף פנאי ואיגום משאבים **אור שלו** מנהל היחידה לקידום בריאות **יוסי בוכריס** מנהל שפע **ד"ר אלונה איזנברג** דוברת **רו"ח חן פרץ** גזבר **ליאור טרגן** מנכ"ל העירייה **איגור שימנוביץ** מהנדס העיר **דפנה עשת** מורה ומנהלת גינות קהילתיות בעיר **ברכה פורמן** מנהלת מועדון העולים **מירי קלפנר** רכזת מתנדבים **גור גביש** מנהל הגינון בקריית ביאליק, אילן גינון **עמי ראובן** מנהל אגף חינוך **ג'ולי פלח** מחלקת נוער **חיים אליאס** מנהל אגף קהילה **שי דנון** מרכז צעירים **שמחה בר סימה הרשמן** מנהלת איזור התעשייה קריית ביאליק **קארין אלימלך כהן** מנהלת עמותת לב שלם צור שלום לשעבר

עיריית ערד

עו"ד ניסן בן חמו ראש העיריה בין השנים 2015-2024 **פלורי שטרלינג** המשנה לראש העיר וחברת הנהלת העיר לשעבר **דנה רודד** מתכננת יחידה סביבתית נגב מזרחי **נעה כהן קיסינגר** רכזת קיימות יחידה סביבתית נגב מזרחי **שרית מויאל**, רכזת חינוך יחידה סביבתית נגב מזרחי **יואב פליישר** ראש מחלקת גינון ערד לשעבר **הילה צחי** מנכ"לית החברה הכלכלית ערד **שני סניור** סגנית מנהל מתנס ערד **רומי קוריאל** עוזרת מהנדסת העיר ערד **נינה בביץ'** קידום עסקים, החברה הכלכלית ערד, לשעבר **יפעת חביב** קידום עסקים, החברה הכלכלית ערד, לשעבר **לינה סברדלוב** אמנית, מנהלת הגלריה אוצרת תערוכות ערד, לשעבר **אורן עמית** מנהל תרבות וקהילה, מתנס ערד, לשעבר **מתן שחר** מנהל בית הספר הדמוקרטי, ערד

שותפויות

'מפגש עיר נחל' | נהריה

עיריית נהריה, משרד הבינוי והשיכון, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, מרכז אגמא לאגני היקוות ונחלים, רשות ניקוז ונחלים גליל מערבי. בשיתוף עם התאחדות אדריכלים ובוני ערים בישראל ואיגוד אדריכלי הנוף

חבר השופטים:
אדר' אריה רחמימוב- יו"ר משותף לחבר השופטים, אדר' דניאלה פוסק- יו"ר משותף לחבר השופטים,
מר רונן מרלי- ראש עיריית נהריה- שופט, אדר' ורד סולומון ממן- אדריכלית ראשית משרד השיכון- שופטת,
אדר' יהונתן כהן ליטאנט- שופט, ד"ר ג'ניה גוטמן- משרד החקלאות ופיתוח הכפר- שופטת,
מר ערן אטינגר- סמנכ"ל משאבי סביבה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר לשעבר - שופט, אדר' נוף עליזה ברוידא - שופטת, אדר' נוף תמר דראל פוספלד - שופטת, אדר' עודד קוטוק- שופט, גב' אורלי גבישי סוטו- מנכ"לית רשות הניקוז- שופטת, אדר' אריה גונן - מזכיר חבר השופטים.

תודה ל-19 הצוותים המקצועיים אשר השקיעו ותרמו מזמנם לטובת הגשה לתחרות.

זוכי התחרות:
Studio Sabra: דר' אדר' גבריאל שווקה ואדר' רותם שניצר שווקה | סטודיו תאו: אדר' נוף רוני גורן ואדר' ניקולס פצ'רסקי | לבנט אדריכלים: אדר' רועי טל | David Ramirez Infante Water management

מיפוי כלים שלובים | קריית ביאליק הג'וינט אשל ועיריית קריית ביאליק

שיקום הגדורה | עיריית קריית ביאליק, רשות ניקוז נחל הקישון, רשות נחל הקישון, מרכז אגמא לאגני היקוות ונחלים. בשיתוף עם: קק"ל, רמ"י, מועצה אזורית זבולון, איגוד ערים חיפה לאיכות הסביבה, עיריית קריית אתא, איגוד ערים לביוב מפרץ חיפה, תאגיד המים מעיינות החוף

צוות התכנון: אדר' יעל המרמן סולר, מנהלת התכנון | מתניה ז"ק, אדר' ואדר' נוף, ז"ק-רייכר | זיו אלתית, אדר', ז"ק-רייכר | אורי מורן, אקו הידרולוג, מורן פיתוח וייעוץ | ניר ענבר, מהנדס מים, מורן פיתוח וייעוץ

שיתוף ילדים בתכנון: אדר' ענת הורוביץ הראל | עינת ברקו, מנהלת בית הספר "ביאליק"

יער האקלים | יוזמת האנרגיה הטובה, עיריית ערד, עיריית קריית ביאליק, עיריית נהריה

גינון בר קיימא | דבי לרר, יועצת לגינון בר קיימא | בן בכר, יעוץ תכנון ופיקוח פרויקטים נופיים, קטליה

הסלון העירוני ערד | תכנון: סטודיו אואה, אדריכלים ומשתפי ציבור, עיצוב תאורה: יעל סולסקי, ביצוע: למון קולקשן

מרחב שהייה רב דורי קריית ביאליק | תכנון: סטודיו אואה, אדריכלים ומשתפי ציבור |תהליך אסטרטגי מקדים: אדר' עודד קוטוק | ייעוץ ייעור עירוני: אדר' נוף שחר צור

רקע

המרחב הציבורי כזירת הפעולה המרכזית ליצירת שינוי עירוני, סביבתי וקהילתי

שינוי האקלים עתיד להשפיע על ערים רבות ברחבי העולם באופנים שונים ובעוצמות משתנות. לאור עליית הטמפרטורה הממוצעת העולמית ועלייה בכמות פליטות גזי חממה, צפויות ערים לסבול מאירועי מזג אוויר קיצוניים כגון החרפה של תופעת אי החום העירוני, סכנת הצפות ושיטפונות ועליית מפלס מי הים בערי חוף. בנוסף, גידול האוכלוסייה בערים המתבטא בציפוף הולך וגובר, מצמצם את השטחים הטבעיים והירוקים בתוך העיר ובסביבתה ובתוך כך משפיע על המגוון הביולוגי ועל איכות החיים. כתוצאה מתהליכים אלו, קיים חשש מעלייה באי השוויון החברתי בשל רמת היערכות לא אחידה בערים שונות וכן באזורים שונים בתוך הערים.

לאור זאת, הפעולות שנוקטות הערים להיערכות ולמיתון שינוי האקלים וכן להתמודדות עם אתגר הציפוף העירוני הן קריטיות. לערים תפקיד משמעותי הן ברמה הגלובלית והן ברמה המקומית. ערים רבות מטמיעות פרקטיקות של קיימות עירונית ופועלות להפחתת הטמפרטורות, להגדלת השטחים הירוקים והמחלחלים, להיערכות לאירועי קיצון אקלימיים ולחיזוק החוסן הקהילתי.

שיפור המרחב הציבורי והפיכתו לשוקק ובר-קיימא כתמה מרכזית בתפישת התכנון העירונית, הוא במרכזה של הקיימות העירונית. המרחב הציבורי הוא זירת הפעולה ליצירת שינוי מרחבי וחברתי. התחדשות המרחב הציבורי מאפשרת טיפול באי החום העירוני, הגדלת השטחים הטבעיים והשטחים הירוקים ושיקום מערכות אקולוגיות. המרחב הציבורי הוא המקום לשהייה, בזכותו יש סיבה להליכה ברגל, הוא מחזק את תחושת השייכות ומאפשר פעילויות של תרבות וקהילה.

מהות הארגון

מטרת-על

קידום ופיתוח **מרחבים ציבוריים שוקקים ובני קיימא**, תוך הטמעת פרקטיקות חדשניות בהיבטים פיזיים-קהילתיים- ארגוניים, **בשותפות עם גורמים מובילים ברשויות מקומיות**.

מטרות

1. עבודה עם רשויות להתערבות במרחב הציבורי לטובת התמודדות עם שינוי האקלים.
2. יצירת שותפויות רחבות המקדמות שהייה במרחב הציבורי, עידוד הליכה והעשרת התשתית הסביבתית של העיר.

מודל פעולה

1. **העירה** פועלת כתוכנית למידה מבוססת עשייה לתקופה של שלוש שנים, במסגרתה הצוות העירוני מכיר ומתנסה בתפישה של קיימות עירונית ובמגוון כלים להפעלתה.
2. **העירה** מייצרת שותפות עם הצוות העירוני לטובת קידום פרויקטים מקומיים להתחדשות המרחב הציבורי ולחיזוק הקהילה.
3. העבודה המשותפת הינה רב-תחומית ומתקיימת עם מספר אגפים בעירייה, תוך קידום סינרגיה בין האגפים.
4. אל השותפות עם הצוות העירוני מתווספים בהתאם לאופי הפרויקטים שותפים ממגזרים שונים כגון: גורמים ממשלתיים, ארגונים מקצועיים, חברות עירוניות, עמותות מקומיות וארציות.

תוצרים ומרחב ההתערבות

העירה מתמחה בליווי וייזום פרויקטים במקומות אסטרטגיים בעיר במטרה לשפר את איכות החיים של התושבים ולהיטיב עם הסביבה הטבעית והמרחב העירוני.

1. **העירה** שואבת השראה ממספר עולמות תוכן ומגשרת בין התאוריה לפרקטיקה לכדי יצירת שפה חדשנית להתערבות עירונית הכוללת שני מהלכים סינרגטיים התומכים זה בזה:
   - **פרויקט אסטרטגי ארוך טווח להתחדשות המרחב הציבורי באמצעות שיקום השכבה הטבעית והפיכתה לתשתית חיונית בפיתוח ובבניית העיר** – נבנה בתהליך שיתופי של ניתוח נתונים, למידת המרחב ובניית מסגרת רעיונית, ארגונית ופיזית להגשמתו.
   - **פעולות טקטיות ופרויקטים מקומיים** – להוכחת היתכנות, בדיקת שימושיות ומענה לצרכים, ולבניית אמון בין הקהילה והרשות באמצעות עשייה.

2. **העירה** פועלת להרחבת התשתית המימונית של פרויקטים באמצעות קולות קוראים ושיתופי פעולה הן לטובת הגדלת סל המשאבים והן לטובת הרחבת נקודות המבט והבטחת הקיימות של הפרויקטים.

מתודולוגיה

העירה מייצרת שפה חדשנית להתערבות עירונית המשלבת בין מתודולוגיה יישומית הכוללת שלושה מעגלי עשייה לבין עשרה עקרונות לפיתוח עירוני בר קיימא.

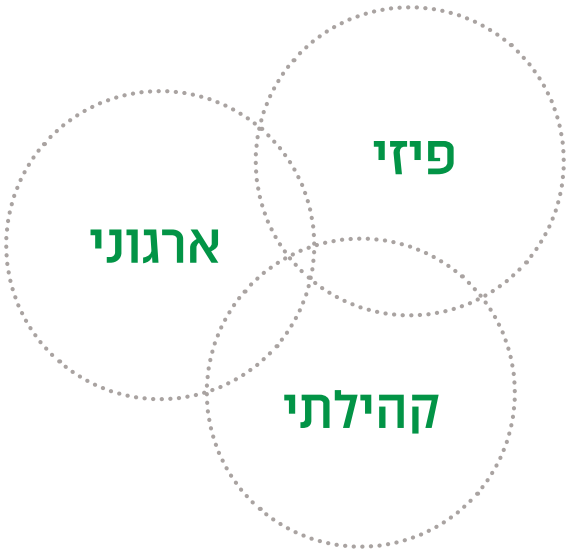
העירה מתכללת את חיבור מעגלי העשייה לעקרונות הפיתוח באמצעות כלים חדשניים, פרקטיקות ארגוניות ייחודיות ותקשורת רציפה עם הקהילה המקומית.

שלושת מעגלי העשייה:

- מעגל I פיזי: התערבות במרחב הציבורי באמצעות תכנון אסטרטגי משנה מרחב, פרויקטים מקומיים תומכים ופעולות טקטיות.
- מעגל II ארגוני: פיתוח והטמעה של מהלכים ארגוניים על בסיס שותפות עם הצוות העירוני, שותפויות אסטרטגיות רב-מגזריות ותהליכים השתתפותיים.
- מעגל III קהילתי: בניית קהילות סביב יוזמות מקומיות וסביב מרחבים פיזיים לפיתוח.

עשרת העקרונות לפיתוח עירוני בר קיימא:

עקרונות הפיתוח מתקיימים בכל הערים בהן פועלת **העירה** ובכל סוגי הפרויקטים. כל עקרון מגובה בשיטת עבודה ייחודית שפותחה על ידי **העירה** ומותאמת לצרכים של כל עיר מתוך המגע עם השטח. התוצאה היא בניית רשת מרחבית של קיימות עירונית הכוללת מוקדים וצירים מרחביים על בסיס הנתונים המקומיים, הצרכים והמבנה העירוני הייחודי.

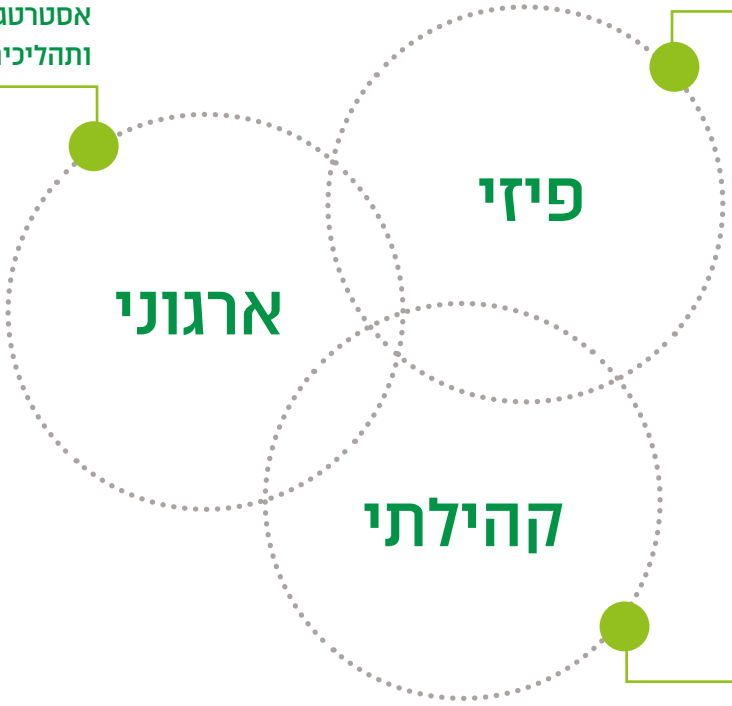

10
עקרונות העירה
לפיתוח עירוני בר קיימא

מתודולוגיה ליישום – מעגלי עשייה

התערבות במרחב הציבורי
באמצעות פרויקט אסטרטגי ארוך
טווח, פרויקטים מקומיים תומכים
ופעולות טקטיות

פיתוח והטמעה של
מהלכים ארגוניים
על בסיס שותפויות
אסטרטגיות רב-מגזריות
ותהליכים השתתפותיים

בניית קהילות סביב יוזמות מקומיות
וסביב מרחבים פיזיים לפיתוח

מעגל 1 פיזי

הגדרה

התערבות במרחב הציבורי באמצעות פרויקט אסטרטגי ארוך טווח, פרויקטים מקומיים תומכים ופעולות טקטיות

פעולות

1. **למידת המקום** – למידת המרחב באמצעות סיורי חשיבה, כלים לניתוח המרחב, סקר תושבים, סקירת מסמכים ותוכניות קיימות, גיבוש הצוות ודיון במרחבים הפוטנציאליים. הלמידה מאפשרת מיפוי של היכולות והחוזקות העירוניות.
2. **רשת קיימות עירונית** – איתור מוקדים מרחביים וצירים מרחביים והעצמתם להגדלת טווח ההשפעה שלהם וליצירת רשת קיימות עירונית. דוגמאות למוקד מרחבי כוללות למשל חצר של מבנה ציבור, מרחב עירוני בין בנייני או יוזמה קהילתית. ציר מרחבי יכול להיות למשל רחוב מרכזי, ציר הליכה או ערוץ נחל.
3. **פרויקט אסטרטגי ארוך טווח** – לאחר לימוד המקום, איתור החוזקות והצרכים והפעלת מגוון כלים השתתפותיים, מוגדר פרויקט אסטרטגי שהינו פרויקט משנה מרחב מסדר גודל משמעותי במיקום עירוני מרכזי.
4. **פרויקטים מקומיים ופעולות טקטיות** – ייזום וביצוע של פעולות טקטיות ופרויקטים נקודתיים לבניית אמון ודיאלוג בין הצוות העירוני לצוות **העירה**, לתמיכה בפרויקט האסטרטגי ולקידום רשת הקיימות המרחבית הייחודית לעיר.
5. **ביצוע תוך הקפדה על איכות גבוהה בכל רכיבי הפרויקט** – הקפדה בבחירת הספקים והתקשרות עם ספקים מקצועיים על בסיס קריטריונים של איכות, הקפדה על חומרי הבנייה והגמרים והשקעה בחומרי גמר עמידים ואיכותיים בעלי תקנים סביבתיים.

'הסלון העירוני', ערד | תכנון: סטודיו OA | צילום: מור ולדמן

מעגל 2 ארגוני

הגדרה

פיתוח והטמעה של מהלכים ארגוניים על בסיס שותפויות אסטרטגיות רב-מגזריות ותהליכים השתתפותיים

פעולות

1. **קשר ישיר עם ראש הרשות** – פעילות **העירה** נעשית תוך גיבוי של בכירי הרשות המקומית- ראש העיר, מנכ"ל, גזבר. בהיבט הניהולי-ארגוני נדרשת התחייבות להקצאת משאבים ולפגישות תקופתיות אחת לרבעון עם ראש הרשות. במקביל, מתקיים קשר שוטף עם מנכ"ל הרשות ועם שאר מנהלי המחלקות בעירייה לטובת קידום מהלכים משמעותיים.
2. **הגדרת מוביל/ה** – נציג/ה בתוך הרשות המקומית אשר מחזיק/ה את התהליך. על המוביל/ה להיות איש/אשת אמון של ראש/ת העיר. המוביל/ה אחראי/ת על הובלת התהליך וחיבור גורמים רלוונטיים ברשות ומחוצה לה לתהליך. המוביל/ה אחראי/ת לקידום ולתכלול התהליך מטעם הרשות.
3. **גיבוש צוות עירוני** – גיבוש צוות רב תחומי מקצועי שיהיה זמין לתהליך. הצוות שותף משלב ראשוני של התנעת הפרויקטים וכולל לרוב את הגורמים הבאים: שפ"ע, הנדסה תכנון, חינוך, תרבות, יחידה סביבתית, קידום בריאות, דוברות ועוד.

ישיבת צוות הרשות המקומית ברחוב הגעתון | צילום: טלי יריב משעל

4. **היכרות עם מנהיגים מקומיים ("גנרטורים עירוניים")** – הרחבת השיח לאנשי העיר שאינם בתפקיד רשמי ברשות המקומית אך בעלי השפעה על הציבור כגון פעילים חברתיים, מתנדבים וארגוני חברה אזרחית הפועלים בעיר.
5. **יצירת תשתית לשיתופי פעולה ולאיגום משאבים** – חיבור עם ארגונים מחזיקי עניין במרחבי ההתערבות, כגון: נציגי משרדי ממשלה, רשויות ניקוז, רשויות נחל, קרנות פילנתרופיות וארגוני חברה אזרחית. הגדלת סל המשאבים על ידי מענה לקולות קוראים, איתור שותפים וייזום שותפויות לאיגום משאבים, למימון תהליכים ולקידום מרחבי הדגמת חזון.
6. **יצירת שפה משותפת** – היכרות עם תפישת הקיימות העירונית על כל רבדיה (ארגוניים-פיזיים-קהילתיים) וכן מתן כלים לקריאה הוליסטית של המרחב ולניהול בר קיימא.
7. **הטמעת ידע ופרקטיקה מקצועית איכותית ורב-תחומית** – עבודה עם מעגל יועצים מהשורה הראשונה בתחומי ידע שונים ורלוונטיים להתחדשות מרחב ציבורי: אדריכלות, אדריכלות נוף, הידרולוגיה, אקולוגיה, תאורה, ייעוץ אסטרטגי, פלייסמייקינג, תרבות ועוד.
8. **פיתוח שגרות** – הטמעת שגרות ניהול ותחזוקה ושגרות פעילות ותרבות:
   - עדכון שגרות ניהול ותחזוקה על פי עקרונות של פיתוח בר קיימא, כגון שינוי בשגרות של שפ"ע: ניקיון זבל, הפחתת ריסוס, גריפת עלים רק בשבילי ההליכה ולא בערוגות גינון, תאורה מקיימת ועוד.
   - בניית שגרות פעילות ועידוד תרבות באמצעות פיתוח מנגנון רשותי ויצירת תשתית ארגונית להבניית קהילות מקומיות סביב מרחבים ציבוריים וסביב נושאים משותפים.

מעגל 3 קהילתי

הגדרה

בניית קהילות סביב יוזמות מקומיות וסביב מרחבים פיזיים לפיתוח

פעולות

1. **תהליכים השתתפותיים עם תושבים** – הקהילות שותפות בתכנון, הבנייה והפעמה של המרחב. מטרת תהליכי העבודה המשותפים עם התושבים הינה מימוש מיטבי של התחדשות המרחב הציבורי.
2. **שינוי תפישה כלפי המרחב הציבורי** – התערבות במרחב הציבורי מייצרת זיקות חדשות בין הקהילות השונות למקום, התחברות לסיפור הקיים של המקום לצד יצירת סיפור חדש ובו הזדמנויות וחיבורים חדשים.
3. **בניית קהילות סביב מרחבים קונקרטיים** – פעילות בשיתוף הקהילה במרחב הציבורי, כגון: אירועים בחצרות של מוסדות ציבור המצויות לאורך הרחוב, קיום פעילויות תרבות במרחב הציבורי, למידה חינוכית חוויתית במרחב הציבורי ועוד.
4. **בניית קהילות סביב נושאים משותפים** – מפגשים קהילתיים ויצירת קהילות משמעות כגון: נאמני ספריות חוץ, נאמני הנחל, קבוצות כושר נאמני היער, נאמני הספרייה העירונית ועוד.
5. **הגברת תחושת הבטחון** – הפעמת המרחב הציבורי באמצעות הגדלת תנועת הולכי הרגל, עידוד שהייה, שיפור תאורה, חיבור למצלמות המוקד, ביסוס שגרת תרבות.
6. **תחושת בעלות, אחריות ושייכות** – תהליך ייחודי המייצר זיקה של הקהילה למרחב בכל שלבי הפרויקט, משלב התכנון דרך הביצוע ובדגש על שלב הניהול בו תפקיד הקהילה בתפקודו התקין והבריא של המרחב הוא משמעותי.

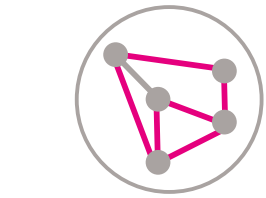
אמנות רחוב קהילתית, אמן: EREZOO, קריית ביאליק | צילום: גיא רותם

עקרונות **העירה** לפיתוח עירוני בר קיימא

העירה פועלת ליצירת שכבת קיימות עירונית הוליסטית באמצעות פרויקטים נקודתיים וכאלו המתפרסים לאורך צירים מרחביים. חיבור הנקודות והצירים יחד מייצר רשת קיימות מרחבית שניתן לראות ולחוות. רשת זו מהווה עוגן ליוזמות נוספות ותשתית לפיתוח פרויקט אסטרטגי משנה מרחב.

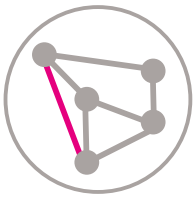
כחלק מעבודת השטח, **העירה** פועלת לאיתור מוקדים קיימים וצירים מרחביים פוטנציאליים ולהעצמתם. התוצאה היא רשת מרחבית של קיימות על גבי הגריד העירוני על בסיס מבנה הרחובות העירוני הייחודי.

רשת הקיימות מותאמת לאופי המרחבי של העיר ומהווה תשתית מקומית להטמעת קיימות במרחב הציבורי העירוני שיכולה לגדול ולהתרחב. רשת הקיימות מפורקת לשלביות ולטווחי זמן שונים וכוללת בניית מנגנונים לטווח ארוך. הגדרת הקיימות העירונית במבנה של רשת המורכבת ממוקדים וצירים מרחביים היא פרי פיתוח ייחודי של **העירה** ומהווה צורת חשיבה וכלי עבודה.

רשת

שילוב מוקדים וצירים מרחביים המייצרים מרחב התערבות מגוון ורשתי

ציר (קו)

התערבות עומק לאורך ציר מרחבי (רחוב, נחל) יוזמות משנה נקודתיות סביב הציר

מוקד (נקודה)

התערבות עומק במוקד משמעותי אחד

בכדי לייצר את רשת הקיימות העירונית, **העירה** פועלת על בסיס עשרה עקרונות לפיתוח בר קיימא. כל עקרון מגובה בשיטת עבודה ייחודית המפותחת מתוך המגע עם השטח ובהתאם לצרכים המקומיים של כל עיר. העקרונות לפיתוח מהווים שיטת עבודה באמצעותה:

העירה מייצרת פתרונות מותאמי מקום המרכיבים סל התערבויות שונה לכל עיר. (עקרון 1)

העירה מייצרת פלטפורמה לחלימה משותפת המאפשרת לדמיין עתיד מרחבי מיטבי ולנסח תמונת מציאות עתידית של חזון בר קיימא קונקרטי למרחב העירוני. (עקרון 3)

העירה מתמקדת בקידום פתרונות מבוססי טבע וחשיבת מחזור חיים הנותנים דגש לשיקום השכבה הטבעית והפיכתה לתשתית חיונית בפיתוח ובבניית העיר. (עקרונות 7,8)

העירה פועלת באמצעות שותפויות רב-מגזריות והטמעת ידע רב תחומי למתן מענה הוליסטי וארוך טווח וליצירת מכפילי כוח ורשת של בעלי עניין שתתמוך במהלכים העירוניים. (עקרונות 5,9)

העירה מקדמת פרקטיקות של קבלת החלטות מבוססות נתונים, למידה מתוך עשייה, תהליכים השתתפותיים והפעמה של המרחב באמצעות כלים ייחודיים. (עקרונות 2,4,6,10)

עקרונות לפיתוח - תקציר

1. פתרונות מותאמי מקום
לכל עיר מאפיינים ייחודיים ולכן נעשה שימוש בסל כלים משתנה ומותאם אישית עבור העיר. במסגרת התהליך השטח נלמד וממופה, נבחנים הצרכים והחוזקות, ובאופן "תפור לפי מידה" נקבע לעיר סט פרויקטים למימוש הפוטנציאל.

2. קבלת החלטות מבוססת נתונים
בחירת סוגי ההתערבויות במרחב הציבורי ומיקומן נשענת על למידה מבוססת נתונים, הכוללת: סקירת מסמכים ותוכניות קיימות, סיורי חשיבה, הפעלת כלים לניתוח המרחב, סקרי תושבים, פגישות עם אנשי מקצוע מקומיים ועוד.

3. פלטפורמה לחלימה משותפת
העירה מאפשרת לדמיין עתיד מרחבי מיטבי ולנסח תמונת מציאות עתידית של חזון בר קיימא קונקרטי למרחב העירוני. החלום הוא סיפור משותף להתכנס סביבו ובסיס לבניית מרחב להדגמת חזון ולקידום פרויקט אסטרטגי משנה מרחב.

4. למידה מתוך עשייה
ביצוע פעולות קונקרטיות בשטח, בין אם פעולות טקטיות נקודתיות או פעולות לקידום ולבחינה של מטרות אסטרטגיות. פעולה בשטח יוצרת קשר ישיר עם התושבים ועם ההנהגה המקומית, מעוררת ציפייה בקרב התושבים ומחויבות לעשייה בקרב הצוות העירוני, מאפשרת קבלת משוב, בחינת הנחות המוצא של הפרויקט, והתנסות במרחב עצמו.

5. שותפויות רב-מגזריות
היוזמות להחייאת המרחב הציבורי מופעלות על ידי שותפויות רב-מגזריות של מספר גורמים אסטרטגיים ומימוניים. הצלחת היוזמות תלויה בשותפויות המתייחסות למכלול השיקולים ומייצרות מכפילי כוח ורשת של בעלי עניין.

6. תהליכים השתתפותיים
שימוש במגוון תהליכים וכלים השתתפותיים עם התושבים במגוון גילאים על מנת לאתר את הצרכים, לבסס זיקה לפרויקטים ותחושת אחריות, ולפעול באופן משותף למציאת פתרונות חדשניים ומותאמים לצרכים.

7. קידום פתרונות מבוססי טבע
מתן דגש לשיקום השכבה הטבעית והפיכתה לתשתית חיונית בפיתוח ובניית העיר ובהתחדשות המרחב הציבורי.

8. חשיבת מחזור חיים
הטמעת חשיבה ארוכת טווח ובת קיימא בקבלת החלטות, בבחירת הפרויקטים, בפיתוח הפרויקטים, בשגרת הניהול והתחזוקה ובסוף חיי הפרויקט.

9. הטמעת ידע רב-תחומי
שילוב תחומי ידע מדיסציפלינות שונות למתן מענה הוליסטי וארוך טווח למרחב הציבורי. הפרויקטים מבוססים על שכבות של ידע מקצועי מתחומים שונים, ועל תהליך ניתוח וסנכרון של שכבות הידע לטובת פיתוח מכליל ומיטבי.

10. Top down- bottom up
זיהוי מוקדים, קהילות וגנרטורים עירוניים באמצעות מגע ישיר עם מרחב ההתערבות העירוני, מפגשים עם הקהילה המקומית, סיורים ועבודת שטח.

עקרונות לפיתוח – פירוט ודוגמאות

עקרון מס' 1 – פתרונות מותאמי מקום

לכל עיר מאפיינים ייחודיים ולכן נעשה שימוש בסל כלים משתנה ומותאם אישית עבור העיר. במסגרת התהליך השטח נלמד וממופה, נבחנים הצרכים והחוזקות, ובאופן "תפור לפי מידה" נקבע לעיר סט פרויקטים למימוש הפוטנציאל.

העירה מבצעת פעולות חקר מעמיקות של המרחב העירוני המרכזי (עקרון מס' 2) ובהתאם לממצאים מייצרת התערבויות בסדרי גודל שונים במרחב הציבורי. ההתערבויות מותאמות לצרכים של התושבים ולחוזקות המקומיות (ארגוניות ופיזיות) במטרה לייצר שכבת קיימות עירונית הוליסטית ומקושרת.

דוגמאות:

הסלון העירוני | ערד

התחדשות כיכר העיר הוותיקה בערד תוך התייחסות לעצים ולספסלים הקיימים לצד הוספת מרחבי ישיבה המאפשרים מפגשים אנושיים, אלמנטים משחקיים ושלוחה של הגלריה העירונית.

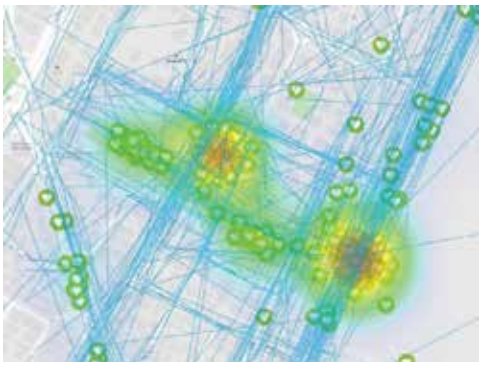
סלון עירוני, ערד | צילום: מור ולדמן

מפגש עיר-נחל | שדרות הגעתון נהריה

חידוש המרחב העירוני בדגש על שימור איכותה של השדרה המסחרית המרכזית לצד שיקום המרחב הטבעי של נחל הגעתון, יצירת פתרונות ניקוז מקיימים ועידוד תנועה מקיימת במרחב - הליכתיות, רכיבה על אופניים ותחב"צ.

התכנון הזוכה בתחרות 'מפגש עיר נחל' לתכנון מרחב הגעתון, נהריה
הדמייה: studio sabra סטודיו תאו ולבנט אדריכלים

משולש ביאליק | קריית ביאליק

מרחב עירוני המשלב בין רשת רחובות עירונית מרכזית לבין שיקום נחל שחוצה את העיר לכל אורכה.

משולש ביאליק, ניתוח רב שכבתי של הרשת הציבורית באמצעות מיפוי 'כלים שלבים' בשיתוף 'נופים'– ד"ר גלעד רונן

עקרון מס׳ 2 – קבלת החלטות מבוססת נתונים

בחירת סוגי ההתערבויות במרחב הציבורי ומיקומן נשענת על למידה מבוססת נתונים, הכוללת: סקירת מסמכים ותוכניות קיימות, סיורי חשיבה, כלים לניתוח המרחב, סקר תושבים, פגישות עם אנשי מקצוע מקומיים ועוד.

העירה מפעילה כלים מרחביים חדשניים שחלקם פותחו במיוחד לניתוח מרחב ציבורי ולעבודה בשילוב עם תושבים. הכלים מופעלים בתחילת תהליך ההתערבות וחלקם מופעלים גם לאחר ביצוע הפרויקט לבחינת השפעתו המרחבית והקהילתית.

בנוסף, הכלים לניתוח מרחבי מותאמים לקנה המידה של הפרויקט. ישנם כלים המופעלים בשטחים עירוניים גדולים מאוד (XL) כגון רובע או מספר רובעים או בשטחים עירוניים גדולים (L) כגון שכונה או מתחם. זאת לצד כלים הממוקדים בשטחים עירוניים בינוניים (M) כגון רחוב, כיכר או מרכז שכונתי ושטחים קטנים (S) כמו בניין ציבורי.

דוגמאות לכלים:

כלי	פירוט
מראה מקום מדד מרחבי מבוסס מפה	• כלי מקורי שפותח על ידי המועצה הישראלית לבנייה ירוקה בתמיכת קרן ברכה. • הכלי בוחן את המרחב הפיזי הקיים בשטח עירוני מוגדר באמצעות כעשרים מדדים. • הכלי מספק ניתוח ממופה של פרמטרים כגון: מבנה רשת ההליכה, קרבה לשירותים ציבוריים, צל ברחובות ועוד. • שיפור המדדים באמצעות שדרוג תשתית ההליכה משמעו שיפור מידת ההליכתיות וחווית ההליכה במרחב. • מרבית המדדים ניתנים לשיפור בטווח הארוך (צמיחת עצים, שינוי תשתיות).
Maptionaire שאלון השתתפותי מבוסס מפה	• השאלון מאפשר לתושבים לתפקד כמומחים בסביבתם ולשתף את חוויתם בהליכה ובשהייה בעיר. • הממשק מאפשר להגיע לקשת רחבה של משתתפים ולשלב ידע מקומי במערך התכנון והניהול העירוני, דרך מערכת ה GIS המקומית.
מדד החוויה במרחב כלי חשיבה לתכנון השתתפותי ומכליל של מרחב ציבורי	• פיתוח של ד״ר יעל שטייבברג בשילוב צוות **העירה**. • הפעלת הכלי נעשית לאחר בחירת מרחב ההתערבות. הכלי מסייע במיפוי האתגרים וההזדמנויות שהמרחב מציע, ובתעדוף הפעולות המרכזיות לביצוע. • מדד החוויה במרחב הוא ברמת מוקדים עירוניים בלבד כגון: כיכר עירונית. • בתום שלב הביצוע, ניתן להיעזר בכלי על מנת להעריך את השפעת השינוי שיצרנו. • הכלי אינטואיטיבי וניתן להפעלה באופן עצמאי.
הקול שלנו כלי השתתפותי לאזרחים וותיקים לתיעוד חווית ההליכה במרחב הציבורי	• כלי שפותח במסגרת שיתוף פעולה בין אוניברסיטת סטנפורד והג׳וינט אשל. • הכלי מבוסס על תיעוד מילולי וצילום גורמי סביבה המעודדים הליכה או מעכבים אותה באמצעות אפליקציה פשוטה המופעלת במכשיר הסלולרי.

עקרון מס׳ 3 – פלטפורמה של חלימה משותפת – מרחבי הדגמת חזון

העירה מאפשרת לדמיין עתיד מרחבי מיטבי ולנסח תמונת מציאות עתידית של חזון בר קיימא קונקרטי למרחב העירוני. החלום הוא סיפור משותף להתכנס סביבו ובסיס לבניית מרחב להדגמת החזון ולקידום פרויקט אסטרטגי משנה מרחב.

העירה משתמשת בתהליכים ארגוניים ומתודולוגיות המאפשרות להציב חזון בר קיימא למרחב הציבורי בעיר ולהעז לחלום בגדול וגם להתחיל ליישם בקטן ובהדרגה תוך גיוס שותפים חיוניים לחלום, והתנעת תהליכים להגשמתו.

דוגמאות לכלים:

כלי	פירוט
פלטפורמה לשותפויות	מיפוי שותפים, רתימת שותפים ובניית שותפויות באמצעות ניסוח של מרחב חלימה משותף, וחיבור דרך חזון פורץ דרך.
מרחב הדגמת חזון	לאחר גיבוש של חזון עתידי בר קיימא בדמות מרחב עירוני קונקרטי, מתבצעים מספר תהליכים במקביל. לצד קידום היוזמה לכדי מימוש בערוצים המקובלים, מתגבש באופן ייחודי מרחב הדגמת חזון. מדובר במרחב מצומצם שהינו חלק משטח הפרויקט המתוכנן אשר בו יפותחו אלמנטים מהחזון ומתמונת המציאות העתידית. המרחב יאפשר למקבלי החלטות ולציבור לדמיין את המרחב המתוכנן וכן לבחון אלמנטים שונים ולשפר את תכנית השלד הגדולה.

דוגמאות:

שיתוף ציבור ילדים וילדות, מרחב הגדורה בקריית ביאליק | צילום: הילה לוטן

פארק הגדורה | קריית ביאליק

פיתוח תוכנית שלד לפארק הגדורה "הריאה הירוקה של הקריות" (פארק ביאליק).

פארק הגדורה מתוכנן במקביל לפיתוח "משולש ביאליק"- מרחב עירוני התחום בשלושה רחובות כשצלע אחת של המשולש מקבילה לפארק.

על מנת לבחון את יישום הפארק יוקם "מרחב הדגמת החזון" בצלע הקרובה לפארק הגדורה. במרחב ההדגמה ישתלו עצים, תוקם בריכה אקולוגית לצד פינת מסתור, מרחב ללמידה חוץ כיתתית ומקום מפגש לנאמני הנחל.

עקרון מס' 4 – למידה מתוך עשייה

ביצוע פעולות קונקרטיות בשטח, בין אם פעולות טקטיות נקודתיות או פעולות לקידום ולבחינה של מטרות אסטרטגיות. פעולה בשטח יוצרת קשר ישיר עם התושבים ועם ההנהגה המקומית, מעוררת ציפייה בקרב התושבים ומחויבות לעשייה בקרב הצוות העירוני, מאפשרת קבלת משוב, בחינת הנחות המוצא של הפרויקט, והתנסות במרחב עצמו.

העירה מכוונת ביצוע. לאור זאת, מגע עם השטח הכרחי כבר בשלבים ראשוניים של הפרויקטים וכולל ניסויים בשטח, פעולות טקטיות, ויוזמות מקומיות שניתן לבצע בזמן קצר, לחלץ תובנות ולהטמיע בתכנון לטווח הארוך.

מגע עם השטח מתאפשר במגוון דרכים כגון: קיום אירועים קהילתיים-סביבתיים במרחבים שפותחו או במרחבים לפיתוח עתידי, למידת הצרכים הקהילתיים ובניית שגרות פעילות יחד עם הקהילה.

דוגמאות:

הסלון העירוני | ערד

פיזור כסאות בכיכר העיר ערד לטובת הבנת צרכים וחווית משתמשים, לקראת פיתוח פרוגרמה עתידית ובחינת מקומות ישיבה מועדפים.

פיזור כסאות בכיכר העיר לשם מיפוי צרכים ודפוסי פעילות, 'הסלון העירוני', ערד | צילום: הילה לוטן

נאמני יער | קריית ביאליק

רתימת תושבים לנטיעת יער אקלים, לשמירה על היער ולטיפול ביער. הקהילה גדלה יחד עם היער שניטע, מקדמת אירועים קהילתיים בנושא היער וחשיבות העצים. *בשותפות עם פרויקט יער האקלים- יוזמת האנרגיה הטובה.

נאמני יער האקלים, קריית ביאליק | צילום: שחר טישלר

גלריית ימה | נהריה

ליווי אסטרטגי וטקטי של גלריית רחוב והרחבת הגלריה למרכז לתרבות ואמנות במרחב הציבורי.

הרחבת 'גלרית ימה' ל'מרכז ימה לתרבות ואמנות במרחב הציבורי', נהריה | צילום: הילה לוטן

עקרון מס' 5 – שותפויות רב מגזריות

היוזמות להחייאת המרחב הציבורי מופעלות על ידי שותפויות רב-מגזריות של מספר גורמים אסטרטגיים ומימוניים. הצלחת היוזמות תלויה בשותפויות המתייחסות למכלול השיקולים ומייצרות מכפילי כוח ורשת של בעלי עניין.

העירה מאמינה בכוחן של שותפויות רב מגזריות לחולל שינוי מיטבי בהביאן לשולחן מקבלי ההחלטות שלל נקודות מבט, חוזקות מגוונות של השותפים ויצירת סינרגיה לטובת כלל בעלי העניין. הערך המוסף של **העירה** הוא התכלול של השותפויות ויצירת שפה משותפת.

כמו כן, תהליכי העבודה של **העירה** מחלחלים ומעניקים השראה גם לארגונים שעובדים עם רשויות מקומיות נוספות ובכך שיטת העבודה נפוצה למעגלי השפעה רחבים יותר.

דוגמאות:

מפגש עיר-נחל | שדרות הגעתון נהריה

תחרות לתכנון אורבני בנהריה שכלל מעל עשרה ארגונים שותפים רב מגזריים אסטרטגים ומימוניים - שותפים לתחרות: משרד הבינוי והשיכון, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, עיריית נהריה, רשות הניקוז גליל מערבי, אגמא, העירה (בתמיכת קרן ברכה), התאחדות האדריכלים ובוני ערים בישראל, איגוד אדריכלי הנוף.

מפגש שיפוט תחרות 'מפגש עיר נחל' בנהריה שכללה מעל עשרה ארגונים שותפים רב מגזריים אסטרטגים ומימוניים | צילום: עדי סגל

עקרון מס' 6 – תהליכים השתתפותיים

שימוש במגוון תהליכים וכלים השתתפותיים עם התושבים במגוון גילאים על מנת לאתר את הצרכים, לבסס זיקה לפרויקטים ותחושת אחריות ולפעול באופן משותף למציאת פתרונות חדשניים ומותאמים לצרכים.

העירה מקיימת תהליכים השתתפותיים לאורך כל זמן השותפות, לפני פרויקטים, במהלכם ובסופם. כמו כן, תהליכים אלו מתקיימים הן עם השותפים ברשות המקומית והן עם קבוצות משתנות של תושבים.

דוגמאות:

סיירת הקול שלנו_מפוי כלים שלובים קריית ביאליק | צילום: אור שלו

משולש ביאליק | קריית ביאליק

מיפוי "כלים שלובים" בקריית ביאליק; מיפוי השתתפותי-מרחבי בכלים מתקדמים להבנת חווית התושבים בנושא ההליכה בעיר והשהייה במרחב הציבורי במרכז העיר.
*שיתוף פעולה בין הרשות המקומית, הג'וינט אשל והעירה.

"על שפת הפוארה"

אסטל פורמן ראיינה את ותיקי וותיקות קריית ביאליק ואיירה את זכרונות חווית הילדות העשירה ליד מרחב הגדורה (או בשמו הנוסטלגי "הפוארה"), שכללה בילוי ממושך בחוץ וחיבור לטבע. התהליך נעשה כחלק מחיבור הקהילה לנחל ותרגום חוויות הילדות לפרוגרמת התכנון.

איורים: אסטל פורמן

עקרון מס' 7 – פתרונות מבוססי טבע

מתן דגש לשיקום השכבה הטבעית והפיכתה לתשתית חיונית בפיתוח ובניית העיר ובהתחדשות המרחב הציבורי.

העירה מבקשת לייצר תשתית ירוקה וכחולה בעיר באמצעות ייזום פרויקטים המשקמים ומעצימים אוצרות טבע במרחב העירוני כגון ערוצי נחל ומעודדים נטיעות עצים וצל עצים במרחב הציבורי. פרויקטים כגון אלו תורמים לשיפור איכות החיים של תושבים, להגדלת המגוון הביולוגי ולהתמודדות עם שינוי האקלים.

מרחב הדגמת חזון 'נביעת ביאליק', קריית ביאליק | הדמיה: ז"ק רייכר אדריכלים

פארק ביאליק | קריית ביאליק

ניסוח חזון משולב אקו-הידרולוגי ועירוני ויצירת תוכנית שלד לכל אורכה של קריית ביאליק בגישת פתרונות מבוססי טבע.

עקרון מס' 8 – חשיבת מחזור חיים

הטמעת חשיבה ארוכת טווח ובת קיימא בקבלת החלטות, בבחירת הפרויקטים, בפיתוח הפרויקטים, בשגרת הניהול והתחזוקה ובסוף חיי הפרויקט.

העירה מחויבת להטמעת חשיבת מחזור חיים בתכנון ובביצוע הפרויקטים במרחב ההתערבות. חשיבה זו כוללת שימוש מירבי בתשתית הקיימת בשטח, שימוש חוזר בחומרים ובמוצרים ושימוש בחומרים איכותיים ועמידים לאורך זמן. רכיב נוסף הוא תכנון לפירוק עתידי כך שיימצא לחומרים שימוש גם בתום השימוש המיועד להם בפרויקט.

רכיבים אלו הינם משמעותיים לתכנון מוטה תחזוקה בת קיימא, ומטרתם להבטיח כי הרשות המקומית תוכל לשמור על איכות הפרויקט לאורך זמן ולעמוד בעלויות התחזוקה. לצד ההתמקדות בחומרים, מקודמים גם תהליך יצירת זיקה ושייכות של המרחב בקרב תושבי המקום והפחתת שיעור הוונדליזם.

המרכז לצרכנות מקיימת, ערד.

יוזמה שנוסדה על ידי בית הספר הדמוקרטי, כחלק מקול קורא של העירה והעירייה, ליוזמות קהילתיות מקיימות | צילום: מור ולדמן

עקרון מס' 9 — הטמעת ידע רב-תחומי

שילוב תחומי ידע מדיסציפלינות שונות למתן מענה הוליסטי וארוך טווח למרחב הציבורי. הפרויקטים מבוססים על שכבות של ידע מקצועי מתחומים שונים, ועל תהליך ניתוח וסנכרון של שכבות הידע לטובת פיתוח מיטבי.

העירה ניזונה ממספר עולמות ידע באמצעותם הגדירה נושאי ליבה בהתחדשות בת קיימא של המרחב הציבורי. נושאי הליבה עוסקים הן בפיתוח הפיזי והן באופני השימוש במרחב. **העירה** מייצרת פרקטיקות למימוש הידע התיאורטי הרב תחומי משלב הרעיון ועד היישום בשטח.

העירה נעזרת באנשי מקצוע מומחים בכלל התחומים הנדרשים להתחדשות בת קיימא של המרחב הציבורי. אדריכלים, אדריכלי נוף, אגרונומים, אקולוגים, הידרולוגים ועוד, משתלבים בעבודה משותפת משלבי החשיבה דרך התכנון והביצוע, כאשר **העירה** מתכללת ומסנכרנת בין התפיסות השונות שמגיעות לשולחן.

מטרת כל הפרויקטים של **העירה** היא להשפיע על נושאי הליבה ולשפר אותם. ככל שפרויקט נוגע ליותר נושאי ליבה כך תרומתו לקיימות העירונית תהיה גדולה יותר.

נושאי ליבה בהתחדשות בת קיימא של המרחב הציבורי

עידוד שהייה	תפישה עירונית המבקשת להפוך את המרחב הציבורי למקום שנעים להיות בו, שיש סיבות לשהות בו, ושמאפשר חיבורים אנושיים ויצירת הזדמנויות.
טבע בעיר	הטמעת פתרונות מבוססי טבע בפיתוח העירוני והנחלת תפישת הטבע כתשתית עירונית בסיסית וחיונית. לדוגמה: הקמת יער אקלים במרחבים עירוניים מוזנחים, שיקום ערוצי נחל ושילובם בסביבה העירונית, הנגשת טבע לתושבים באמצעות מסדרונות ירוקים, ושילוב הקהילה ביוזמה ובביצוע.
צל טבעי	צמצום אי החום העירוני ושיפור הנוחות התרמית במרחב הציבורי וברחובות באמצעות: מדרכות מוצלות, אגני שתילה נאותים, עצים וצמחייה מקומיים, ניהול משאב העצים באופן מיטבי.
חיזוק עירוניות	פיתוח מרחבים ציבוריים המעודדים מפגש, העלאת מספר האינטראקציות במרחב הציבורי, הבטחת ציפוף איכותי ומרחב בריא, חיזוק הזהות העירונית ותחושת הבטחון והשייכות.
עידוד הליכה	**פעולות הסברה:** עידוד הליכה ברגל כפעולה יומיומית המהווה חלופה לרכב הפרטי, עידוד הליכה ברגל כפעילות ספורטיבית יומיומית, עידוד הליכה ברגל לשיפור הכלכלה המקומית והקהילתיות. **פעולות תשתית:** שיפור רשת ההליכה ברגל, פתיחת צירים חדשים להליכה ברגל, שיפור נוחות ההליכה, הצללת צירי ההליכה, בחירת מסלולים עם נקודות עניין והעצמתם.
קהילה ותרבות	תרבות במרחב הציבורי כמחוללת עירוניות: חיבור הקהילה סביב נושא/פעילות, אמנות רחוב, אמנות אקולוגית, צרכנות מקיימת, פעילות חווייתית.
בריאות ושלומות wellbeing	הפחתת זיהומים במרחב הציבורי באמצעות שיפור איכות האוויר והפחתת רעש. תמיכה בפעילות ספורטיבית ואורח חיים בריא באמצעות הצללה ברחובות ועידוד הליכה.

עקרון מס' 10 — Top down- bottom up

זיהוי מוקדים, קהילות וגנרטורים עירוניים באמצעות מגע ישיר עם מרחב ההתערבות העירוני, מפגשים עם הקהילה המקומית, סיורים ועבודת שטח.
העירה מקדמת "פעולת מלחציים" הנובעת הן מעבודה רוחבית עם הרשות המקומית לקידום פרויקטים במרחב ההתערבות והן מעבודת שטח הכוללת זיהוי של המוקדים הקיימים במרחב ושל האנשים המהווים גנרטורים עירוניים אשר ייצרו את ההפעמה של המרחב לאורך זמן לטובת יצירת מציאות חדשה.

דוגמאות:

כיתה אקולוגית | קריית ביאליק
הקמת כיתת מובילים, נטיעת ערכי קיימות עירונית- נאמני נחל, נאמני ספרייה. ליווי כל התהליך במרחב פעילות עם גיל שלישי, מתנדבים.
*בשיתוף Mun100 של הג'וינט, משרד השיכון

כיתה אקולוגית, קריית ביאליק | צילום: הילה לוטן

סיורי עירוניות מקומית | נהריה
חשיפת רובדים היסטוריים-תרבותיים-עירוניים באמצעות בניית מסלול של סיור עירוני לימודי. הסיור הועבר לצוות ראש העיר ולמנהלות בתי הספר, ובהמשך היווה תשתית לפיתוח הליכות ג'ין בבתי הספר ועם קבוצת מנהיגות מקומית.

סיורי עירוניות מקומית

גלריית ימה | נהריה
זיהוי גלריית הרחוב כגנרטור עירוני וליווי אסטרטגי וטקטי של הגלריה להפיכתה למרכז תרבות ואמנות במרחב הציבורי.

גלריית ימה צילום: מאוסף הגלריה

הסלון העירוני ערד צילום: מור ולדמן

העירה
קיימות במרחב הציבורי

העירה
קיימות במרחב הציבורי

www.haira.org | HairaIsrael